

R
11395

Der Druck wird gestattet.

Dorpat, den 17. März 1861.

(Nr. 36.)

Abgetheilter Censor de la Croix.

Handwritten signature

RA
351v

Handwritten text

bin

2

Taru Kirjoli
Kirjokogu

215864

Rugejale.

Sui se nõu iga kirjutajale kasuks mõiks tulla, mis üks kuulus Roomarahwa laulik wanal aeal oli annud, — „kirjutust üheksa aastat kappis hoida, enne kui teistele lugeda annab“: — siis tohiksin täna julgeste toast astuda ja warjul peetud warandust teiste kätte anda. Need lehekeseed on seda aea = küpsetust enam kui kolmkord üheksa aastat wasta pida-

nud. Kui nemad siiski nii siledad ei näita kui soowiksin, siis ei ole se mitte aea, waid kirjutaja süü, kellel jõud kaugemale ei ulatanud. Ehk ma kül mitmes kohas parandama kääga üht ja teist püüdsin kohendada, ei usaldanud ommetegi, ükskord loodud tööd hoopis teistete moondada. Üks wanaraul ei tohi mitte noore mehe tööd selle sammuga mõeta, mis õhtu wilus temal kõige parem näitab. Noorel oli süda soe, wanal kül, — se on se wahel, mis meie ei tohi unustada. Koidukulle poea laul on teine kui ehakukkel, ja kewade ei sünni mitte sügise kõrwa, sest sumi seisab nende wahel.

Wõib olla et need laulukeseed ial päikese paistele ei oleks astunud, kui mitte meie kuuljad laulikud mõnda wõerast põllu-tükki Eesti sahaga ei oleks läinud kändma, mis mina juba noorel eal oma adraga olin läbisorkinud. Neile soowisin näidata, et mää taga ka rahwast elab, mis — kui ei ka jõu, ommetegi hää tahtmise poolest — neile ehk tohiks kannupoisiks minna. — Kui mina eesfeiswas lehtedes Sakslaste laulud nende loodud wormil Eesti peenrale istutan ja pealegi weel ühte enese tehtud lugu selles wormis walan, siiski ei taha ma seda kellegile eeskujuks kiita.

Meie keelel ei ole loodud kõlksusi wärwi-sõnade sabas, kui Sakslaste ja mõne muu rahwasugude keeltele, mis reim kutsutakse. Mis meie Gestickeel sellesarnalist ilmale toob, on ika üks mõera-ema laps, ja sellepärast poolik asi, mis kammitšid jalga teeb. — Kõigest südamest tuleb seda pimedust kahetseda, mis iselikult loodud kenadust meie Gesticrahwa lauludest ei oska äratunda, waid sõnasabas-kõlksusi kõige ülemaks laulu külles arwab, sellepärast mõerad ikked oma sarwe külgesõlmib.

Esimesed kuus laulu on Saksa keelest wõetud, wiis tükki järgmistest kuulsa lauliku Schilleri, kues niisama kuulsa Göthe lauludest; sest need nimetud kaks meest on Saksamaa laulikute taewa külles kõige heledamad tähed, kelle hülgust aastat ega aasta-saead ei jõua kustutada. — Nii pikalt kui Gesti keele tiiwad ulatawad, olen püüdnud sest märki anda: mis ja kuda need kuusad laulu-kuningad oma laulusid olid loonud. Pea loodan ühte pikemat Gesticrahwa laulu lugejate kätte anda, aga kes teab, kas küla-leib saia kõrwas enam maitseb; ehk on juba kõht, kui mõnda muud — saksaks läinud!

W. 20. Kuuenda kuul 1861.

Wiru-laulik.

Röömule.

Raimis jumalate õde,
Rööm, sa tüttar Eedenist!
Sinu wainustuse säde
Rihutab tuul südamest.
Sinu nõidus ühendanud
Kõik, mis uhkus lahutand;
Sant on wüürsti wennaks saanud,
Kus sa tiiba lehwitand.

Koor: Lango nuiid ümber kaela
Urmastates kõik maa-ilm!
Wenmad, armsa isa film
Waatab üle täht' de paela.

Kellel õnne-korrats heitnud —
Eõbrats olla sõbrale,
Kes on ella naise leidnud,
Pango kõri hõiskale!
Jah — kes ühe ainu hinge
Omaks kutsub ruttuga:
Tei', kel sedagi ei, minge
Meie feltfist nüttuga.

Koor: Mis siin suures rõngas asub,
Heitku ühemeelele!
Se wiib taewa-telgile,
Kus üks tundemata tasub.

Köömu joomad kõik need loomad
 Loodud-ilma rindadel;
 Käivad hääd ja murjatunud
 Tema lille-jälgedel.
 Armastust ja viinamarju,
 Sõbrust toob ta helbes käes;
 Usfil' anti himu-warju,
 Keerub seisab Looja ees.

Roor: Langete siin, millionid?
 Kas sa märkad Loojat, ilm?
 Dtsi teda taewast, film!
 Kõrgemalt kui täht'de kroonid.

Köömuks hüüta kange wedru
 Igaweses loomuses,
 Kõõm, rööm ajab wärgi kedru
 Suures ilma-uuri sees.
 Pilled meelkitab ta idust,
 Tähed taewa-lautusest,
 Ilmad weeretab ta udust,
 Mis ei paista kiihritest.

Roor: Köömsaste kui päik'sed lendwad
 Läbi taewa selgel ööl,
 Jooske, wennad, elu-teel,
 Köömsaste kui wõidukandjad.

Tõisiduse tule-pegelst
 Naeratab ta targale,
 Wooruse kõrgest telgist
 Waga kannatajale.

Uhu kõrge päik'se-mägi
 Näitab tema lippud ka,
 Surrukersto prao läbi
 Paistab ingli selfist ta.

Roor: Kannatagem, millionid,
 Kuni tuleb parem ilm!
 Kõrgemalt kui tähefilm —
 Kingib Jumal palga kroonid.

Jumalatel ei wõi maksta,
 On, kui kohalikeks saaks;
 Kurbtus, kehwas etteast'ku,
 Et neid röömsad röömnustaks.
 Unustagem waenu-wiha,
 Andkem andeks waenulast,
 Et ei piisar teda rõhu —
 Ega kahetsuse meel.

Roor: Meie wõla-raamat kustgu,
 Leppitatud saago ilm;
 Wennad üle päik'se film'
 Kustutab meil Jumal wõlgu.

Köömu tõuseb karikatest;
 Wiina-marja tobarast
 Joomad heldust — mõrfsukatest —
 Sulgust mittu argelast.
 Wennad, tõuskem püsti istmelt,
 Kui täis peeker ringi a'as,
 Paskem wahu taewa pritselt;
 Kalli waimule se klaas!

Roor: Keda täht' de keerbus kiidab,
 Keda keerub kumardas:
 Kalli waimule se klaas,
 Kes seal kõrgel aega wiidab.

Rasket hädas kindlat julgust,
 Mbi süüta pisaril,
 Wandel igaweste sulgust
 Eõbra wasta, waenlasel.
 Mehe wahwust Keisri kuts' des, —
 Wennad, ehk käiks elu peal' —
 Kroonid neil', kes austuses,
 Lõpku otsa wale-heal.

Roor: Tõhtem ringi kitsamale,
 Wandugem — kui selgem wiin —
 Kindlast seda tõutust siin
 Wandes taewa kuningale.

Hoormees jõe ääres.

Jstus lättel poisikene,
 Punus lille-brantsikest,
 Nägi kuda õilmefesi
 Kiiüistes wiidi laenetest.
 Nõnda lendwad minu pärawad
 Kui need laened langewad,
 Ja nii kolletab mul noorus,
 Kui need lilled närtsiwad.

Küsi mitte, miks ma leinan
 Elu kenal õilme-kunil!
 Kõik on rõõmu täis ja loodab
 Kewadise ukse suul.
 Aga kõik need tuhat healed
 Aleswürg' wal loomusel,
 Kostawad kui leinakeeled
 Kurbtust minu südamel.

Mis mõib rõõm küll mulle tua,
 Mis se kaunis kewade?
 Minikene, keda otsin,
 Pigi, — ja jääb kaugele.
 Igatsedes tõstan käsi
 Kalli warju-kujule,
 Oh, ei jõua kinni mõtta,
 Süda jääb mul jänule.

Tule alla, kullakene,
 Säta maha uhke mois!
 Suwe sünnitatud lilled
 Puistab riipesse sul pois.
 Kuule, leppik kostab laulust,
 Wesi weereb allikast:
 Usut annab weikem urtsil,
 Kõitnud arm kaks õnnelast.

Rändaja.

Alles elu kewadisel
 Olin, kui ma wõtsin teed,
 Noorepõlwe tantsimisel
 Lätsin kodunt enne hõd.

Rõit, mis pärandust ja wara,
 Jätfin maha uskudes,
 Lätfin rändja-leppil ära,
 Lapse meelel luusides.

Sest mind tungis wägew lootus
 Ja üks tume usukäsi:
 „Rända“ hüüdis — „ees on ootus —
 Rända wasta päawatõust“.

Senni kui üks kuldne wäraw
 Tuleb, sinna mine siis,
 Sest mis kaduw siin ja teraw,
 Saab seal file taewawiis“.

Shtu jõudis, hommik tuli,
 Ei ma ial seisatand,
 Aga ika warjul oli
 Minu otsimise rand.

Maad mul täiks tulid teele,
 Jõed mul jalga kinnitand;
 Tegin sillad laia weele,
 Mis mind kaldast kalda kand.

Ja ma jõudsin jõe kalda,
 Mis läks wasta hommikut,

Andsin weele meelewalda,
 Et siin polnud lootõkut.

Ühe suure mere randa
 Weeretas mind laen'te mäng.
 Kaugemal kui film wõis kanda
 Seisis ees mul lootus-säng.

Dh, ei leia sinna rada,
 Sest et taewas üle pää
 Saa ei kinni maa-pada,
 Ja mis Seal, me' Siin ei nää.

Igatsus.

Dh, kui selle oru põhjast,
 Mis siin rõhub udu külm,
 Beasta wõtsin wangi ohjast,
 Dh, mis õnnelik siis film!
 Sealt mul paistwad kaimid luhad,
 Haljad, noored igawest!
 Dleks tiivad mul ja oimad,
 Siis ei kartust kaugusest.

Kenad laulud helisewad,
 Mis kui taewa-rahul heal,
 Kerged tunled wihisewad
 Shtu lilledest, mis seal.
 Kuldseid õunad, kuldseid marjad
 Siilg'wad passust lehtedest,
 Sitferikkad lille-karjad,
 Kel'l ei talwe nätsimist.

Oh mis kena luusil käia
 Seal, kus ala päik'se paist',
 Shukesta nina täia
 Hingata neist kallimaist.
 Aga jõgi ees mind keelab,
 Mis nii kurjast kohiseb,
 Kui mind kõrge laene neelab,
 Se ju mõttes walu teeb.

Waat', üks lootfik laente kiigul,
 Aga sees ei tüüri-meest;
 Julgest kargan siss', ja sõidul'!
 Elaw hing a'ab purjetest:
 Ust' ma pead sa, julgustama,
 Jumalailt ei panti saa:
 Ime saab sind juhutama
 Sinna, kus se imemaa.

Ellole.

Nään ma und? kas film mind pettab?
 Kas mul udu waate ees?
 Minu Ello mööda tõttab?
 Ello mina wõeras mees?
 Kes seal pettiliste kõrwas
 Uhkeldes teeb alpimist,
 Keda kergus nõnda kõrwas —
 Ei se mino Ello wist.
 Praegu ehib temal pärga
 Kena lint, mis minu and,

Ninna-pael, kus filmamärga
 Mälestuseks olin pan'd;
 Lilled, mis ma kaswatanud,
 Tema rinda ehivad —
 Ninda, mis mul waletanud!
 Lilled süski õitsewad.

Mine! kus sind narrid kiitwad!
 Mine! unusta sa mind!
 Kui need sulle aega wiitwad,
 Süsap, kerge, põlgan sind!
 Mine! sull' on süda lõõnud,
 Jah, üks süda wäga truu,
 Seda südant oled sõõnud,
 Walet tõutand sinu suu.

Ilu on sul südant rikkund,
 Sinu nänte! — häbene!
 Hõnime saab tal hiilgust kiikund,
 Seitma lilled näetfile,
 Kewadised pääsukesed
 Saadab külm õhk põgema,
 Sinu talu wiib poisikesed,
 Sest et sõbra põlg'sid sa.

Sinu ilu aherwartes
 Nään ma lestel käima sind,
 Nuttes endist aega kartes,
 Õhk' ma kewadet ja mind.
 Keda palatu armu-ihmus
 Rihutand sull' andma suid,

Naer'wad nüüd, kus ilutühjus
Sul, ja talve külmad lund.

Ilu on sul südant rikkund,
Sinu näuke! — häbene!
Homme saab tal hülgust rikkund,
Wiima lilled närtfile.

Oh, kuis saan ma siis sind pill'ma, —
Pill'ma? — Jumal hoitko mind:
Pisar saab mul laugilt till'ma,
Nutta tahan, Ello! sind.

Laulik.

Mis tunlen õues wärawalt?
Mis sillalt helisema?
Paf' meie kõrwa laulu-healt
Siin saalis kõlisema?
Mii rääkis wüerst, seal jooksis pois,
Kui tuli pois, siis hüüdis wüerst:
Paf' wana tuppä tulla.

Ma teretan teid herrad näht',
Teid kannid proua imed!
Mis rikkas taewas, tähes täht,
Kes tunneb kõik te' nimed.
Siit ilu saali uhkuses
Silin kinni, et mul inestest
Ei sünni aega wiita.

Kui laulik filmad langutand,
Siis kandle-keeled hüppe!

Kõik rüütreid mängi inekspand,
Ja prouad waatsid rüppe.
Ja wüerst, kes rahul mängiga,
Käff' laulikule jagada
Uht kuldast ketti palgats.

Ei kuldast ketti anna mull',
Eest ketti rüütreid tahtwad,
Kes sõas wapraks abiks sull'
Kõik waenu-odad lõht'wad.
Sa anna ketti kantsleril',
Et tema seda kulla-küll'
Teist' killa koorma kannaks.

Ma laulan nii kui laululind,
Kes pöefastikus elab;
Mul laul on kõige rikkam hind,
Mis kõri-kõlmest kõlab.
Kui tohiks paluda teid siin:
Eiis laste mulle kallist wiin'
Kuldpeetri täie anda.

Ta rüüpas nüüd, ta tihendas;
Oh jook, täis magust wõimu!
On majas kolmkord ühendas,
Kus seda weiket lõimu.
Käib käsi hääst, mind mõttelge
Ja tänu Isjal üttele,
Kuis joogi eest teid tänan.

Wiru - laulik.

Kellel taewas kallist kinki,
 Lausa laulu-annet annud,
 Mõisterikkust pähä pannud :
 Seda istutagem pinki
 Pajataja laua taha,
 Et ta laulu lahuteselles,
 Silmekesi otsuteselles
 Leppitaks maa-ilmas paha.

Laulu loodi seie ilma
 Inimeste laste iluks !
 Väheb elu-tuul meil wiluks,
 Tõstkem taewa poole silma,
 Waatkem sädendawa sarja :
 Päike, kuu ja taewa tähed —
 Needap Looja laulu-lehed,
 Kosutawad laulja sarja.

Kes, kas pääwal — keskul ööl
 Taewa-kirja tähendeselles,
 Wurewaewa wähenendeselles
 Troostiks tuleb meile töö :
 Se on sündind õune-kainu,
 Keda Jumal ehitand,
 Ilma peale lehitand —
 Süttitama meie waimu.

